

Kedoshim (19:13)

לֹא-תִעֲשֶׂק אֶת-רֵעֶךָ וְלֹא תִגְזֹל — *You shall not withhold payment from your fellow and you shall not rob.*

VaYikra (5:21)

וְכַחֵשׁ בְּעֵמִיתוֹ בְּפִקְדוֹן אוֹ-בִתְשׁוּמַת יָד אוֹ בְּגִזְל אוֹ עֲשֶׂק אֶת-עֲמִיתוֹ — *And he falsely denies [his obligation] to his fellow in [the matter of] a deposit or a loan or a robbery, or he withheld what was due his fellow.*

Mishlei (3:28)

אֶל-תֹּאמַר לְרֵעֶךָ לֵךְ וְשׁוּב וּמָחָר אֶתֶּן וְיָשׁ אֶתְּךָ — *Say not to your neighbor, “Go, and come back, and tomorrow I will give,” when you have [it] with you.*

Bava Metzia (111a)

אֵיזָהוּ הוּא עוֹשֵׂק וְאֵיזָהוּ גִזְל — **What is considered retention of an employee's wages and what is considered robbery of his wages?**

אָמַר רַב חֲסִידָא — **Rav Chisda said:** לֵךְ וְשׁוּב לֵךְ וְשׁוּב זֶה — **If the employer keeps saying, “Go, and come back; go, and come back,” it is classified as retention of the wages.**
 יֵשׁ לֵךְ בְּיָדֵי וְאֵינִי נוֹתֵן לֵךְ — **However, if the employer says, “I have your wages in my possession, but I am not going to give them to you,” this is classified as robbery of the wages.**

אֵיזָהוּ עוֹשֵׂק שְׁחִיבָה עָלָיו תּוֹרַה קְרָבָן — **Rav Sheishess objected to this:** מִתְקִיף לָהּ רַב שְׁשֵׁת — **Now, for which type of retention of wages did the Torah obligate a violator to bring a sacrifice when he lies about that offense under oath? It did so specifically for an offense similar to the case of a deposit, where [the defendant] denies owing any money to [the claimant]. — ? —**

אָלָא אָמַר רַב שְׁשֵׁת — **Rather, Rav Sheishess said:** נִתְתִּי לֵךְ — **If the employer says, “I already gave you [your wages],” this is classified as retention.**
 יֵשׁ לֵךְ בְּיָדֵי וְאֵינִי נוֹתֵן — **However, if he says, “I have your wages in my possession, but I am not going to give them to you,” this is classified as robbery.**

אֵיזָהוּ הוּא גִזְל שְׁחִיבָה עָלָיו תּוֹרַה קְרָבָן — **Abaye objected to this:** מִתְקִיף לָהּ אַבְי — **For which type of robbery did the Torah obligate a violator to bring a sacrifice when he lies about that offense under oath? We need that it be an offense similar to the case of a deposit, where [the defendant] denies owing any money to [the claimant]. — ? —**

אָלָא אָמַר אַבְי — **Rather, Abaye said:** לֹא שְׁכַרְתִּידָהּ מֵעוֹלָם — **If the employer falsely claims, “I never hired you,” this is classified as retention.**
 נִתְתִּי לֵךְ — **But if he says, “I gave [the wages] to you,” this is robbery.**

The Gemara's conclusion:

רַבָּא אָמַר — **Rava said:** זֶה הוּא עוֹשֵׂק זֶהוּ גִזְל — **This prohibition against retention of one's wages is the same as this prohibition against robbery.**
 וְלָמָּה חִלְקוּ הַכְּתוּבִים — **And why did Scripture divide them into two prohibitions? It was so that [the offender] should be liable for transgressing two prohibitions on account of them.**

רמב"ם (הל' גזילה ואבידה א, ד) - איזה הוא עושק, זה שבא ממון חבירו לתוך ידו ברצון הבעלים וכיון שתבעוהו כבש הממון אצלו בחזקה ולא החזירו כגון שהיה לו ביד חבירו הלואה או פקדון [מהדורת פרנקל] או שכירות והוא תובעו ואינו יכול להוציא ממנו מפני שהוא אלם וקשה, ועל זה נאמר לא-תעשק אֶת-רֵעֶךָ. לחם משנה - רבינו ז"ל פסק כרבא אבל סבירא ליה דלא קאמר רבא הכי דגזל ועושק חדא מילתא אלא גבי שכיר דוקא... דאי אפשר לפרשו בשני פנים.

שלחן ערוך (שנט, ח) - איזהו עושק זה שבא ממון חבירו לתוך ידו ברצון הבעלים וכיון שתבעוהו כבש הממון בחזקה ולא החזירה כגון שהיה לו ביד חבירו הלואה או שכירות והוא תובעו ואינו יכול להוציא ממנו מפני שהוא אלם וקשה.

אם אין לו

ערוך השלחן (שנט, ז) - איזהו עושק וכו' כגון שהיה לו ביד חבירו הלואה או שכירות ותובעו ויש לו ואינו יכול להוציא ממנו.

ספר ממון ישראל (עמ' 37) - ובאין לו ממון לשלם אינו עובר אפילו על איסור דרבנן של לך ושוב כדאיתא בשלחן ערוך (צז, ג) וז"ל אסור ללוה לכבוש ממון חבירו ולומר לו לך ושוב ומחר אתן ויש אתו. [וע"ע פת"ח הלואה (ב, סקט"ו)].

אינו תובעו

פתחי חושן (א, סק"ט) - משמע דוקא כשתובעו ואינו מחזיר מחמת אלמות אבל אם משתמט בדרכים אחרות או שלא תבעו אינו עובר, וכן אם מעכב מחמת תביעה נגדית נראה שאינו עובר, ומכל מקום נראה שאם חבירו אינו יודע שממונו בידו חייב להודיעו ואם אינו מודיעו מסתבר שהוא בכלל גזל.

לך ושוב

ספר החינוך (מצוה רכח) - שלא נחזיק במה שיהיה בידינו מזולתינו דרך אונס או דרך דחייה ורמאות, כמו אנשי און שדוחים בני אדם לאמר להם לך ושוב כדי לסבב שישאר להם מה שבידם מזולתם...

שלחן ערוך הרב (ז, ד) - או שמדחהו בלך ושוב לך ושוב. (קונט"א - רב חסדא ב"מ קיא. ולא מציינו חולק עליו בפירוש כי ר' ששת לא פליג אלא משום קרבן וגם רבא לא מיירי אלא בשכיר ולא בעלמא.)

אמרי יעקב (ז, כט) - קמ"ל דאף שאינו אומר לו בפירוש שאינו רוצה לשלם לו בכל זאת עובר על לא תעשוק כיון שאין בדעתו לשלם, אבל אם בדעתו לשלם רק שרוצה להרויח זמן ומדחהו בלך ושוב ליכא בזה לא תעשוק. ועיין לקמן סי' יא סעיף ד' דלפעמים עובר בלאו של קבלה. [וע"ע ספר ממון ישראל עמ' 38].

פתחי חושן (הלואה ב, סקט"ו) - ולכאורה משמע שאינו עובר אלא אם כן דוחהו בלך ושוב אבל כשאינו דוחהו אלא משתמט באופן אחר אינו עובר.

אין לו פנאי

שלחן ערוך הרב (יא, יד) - וכל עת שיששה עובר בלאו של קבלה אל-תאמר לִרְעֶךָ לֵךְ וְשׁוּב וּמָחָר אֶתֶּן וְיָשׁ אֶתְּךָ, והוא שמתכוין לדחותו, אבל אם הוא טרוד ואין לו פנאי עכשיו רשאי לומר לו לך ושוב לאחר זמן כשיהיה לי פנאי. פתחי חושן (הלואה ב, סקט"ו) - משמע שאף לכתחילה מותר לדחותו כשאין לו פנאי אלא שיש לעיין עד כמה מותר לדחותו, וכי מפני שאין לו פנאי ימתין המלוה למעותיו והשכיר לשכרו.

פקדון

קצות החושן (רצד, א) - כתב בתשובת הר"ש דוראן (תשב"ץ ח"ד סי' כ) הסחורה ההיא היתה מונחת ביד מנדיל בתורת עושק מאחר שהיה אליעזר רוצה לחלוק והוא היה מעכבו... אמנם מסתימת הפוסקים לא משמע הכי ולא מיחייב אלא כשכופר בפקדון דהוה ליה גזלן אבל מעכב פקדונו של חבירו אפילו שלא ברצון המפקיד אינו גזלן ולא דין עושק לו.

טבעת החושן - מה שכתב הקצות דאין בו נמי דין עושק כוונתו לכאורה הדין חיוב אונסין דעושק אבל הלאו שפיר עובר וכמו שמבואר בסי' שנט סעיף ח' שזה עיקר החילוק בין גזל לעושק. [אבל עי' אבי עזרי (ג, יד)].

ביאור הגר"א - וכן הענין גם כן כאן שלא תעשוק כתוב בשכר שכיר ולא תגזול כתוב בפקדון ובשאר דברים.

ספר החינוך (מצוה רכח) - ...ובכלל עושק הוא גם כן כל שחייב לחברו ממון מעויין [ר"ל ממון שמגיע לו בודאי] ועושק אותו כגון כובש שכר שכיר וכיוצא בו דלא בעינן שיבוא ממש ממון מיד העשוק ליד העושק, אבל כל שיש לו אצלו תביעת ממון מעויין והוא דוחה אותו מחמת אלמות שיש בו או כל צד רמאות נקרא עושק.